

vingut a causa del *rigor mortis*. Ambdós enterraments són secundaris, de manera que els cossos iniciaren el seu procés de dessecació o momificació en una tomba que no fou definitiva i de la qual en desconeixem les característiques. Un cop acabats els monuments funeraris (el de Pere II l'any 1302, el de Blanca d'Anjou l'any 1316), llurs cossos hi foren traslladats i, en el cas de Pere II, els peus hagueren d'ésser desarticulats i reubicats entre les cames del difunt, per tal d'encabir-lo bé dins la banyera romana de pòrfir destinada a contenir les seves restes.

Pere II fou sebollit vestit amb túnica de llana, una peça senzilla en les seves formes, però de teixit de qualitat alta. Durant l'enterrament secundari de l'any 1302, tant la despulla del cos com els vestits que l'embolcallaven foren coberts amb una peça de lli amarada de guix, segellant així el fardell funerari. Sobre aquest element aïllant fou disposada una túnica o capa de llana, plegada de tal manera que s'ajustés als contorns del cos, alhora que l'àrea del cap del difunt fou coberta amb una caputxa.

Pel que fa a les causes de la mort, en el cas del rei Pere II, l'estudi forense no ha permès determinar-ne una causa certa, tot i l'evidència d'una lesió pulmonar. En el cas de Blanca d'Anjou, les evidències físiques corroboren el relat històric de la mort de la reina, que traspassà a l'edat de vint-i-set anys en el curs del seu desè part».

INAUGURACIÓ DEL CENTRE INTERNACIONAL D'ESTUDIS SOBRE ARNAU DE VILANOVA

L'acte inaugural continuà amb la visita als locals del Centre Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova, ubicats a la mateixa seu del Seminari de Barcelona, on hi havia una exposició bibliogràfica sobre tota la recerca anterior sobre Arnau de Vilanova, des dels documents exhumats per H. Finke als volums d'*Acta Aragonensia* fins als darrers volums de les *AVOMO* i de les *AVOTbO*, passant pel treball i edicions de J. Carreras i Artau, de Miquel Batllori, de J. Botam, de J. Perarnau, de Francesco Santi, de J. Mensa, de Sebastià Giralt i altres investigadors. No hi faltaven els tres volums que recollien les Actes de la I i de la II Trobades anteriors. En aquesta seu dels estudis arnaldians futurs, el professor MICHAEL McVAUGH va prendre la paraula per a resumir el procés dels estudis anteriors sobre Arnau de Vilanova com a metge:

DOS SEGLES D'ESTUDIS SOBRE EL PENSAMENT MÈDIC D'ARNAU DE VILANOVA.

«El 1881 Barthélemy Hauréau va preparar un estudi clàssic sobre Arnau de Vilanova per a la *Histoire Littéraire de la France*. Era un moment molt significatiu: Louis Pasteur va descobrir la vacuna contra l'àntrax el mateix any, i

la medicina científica moderna es trobava en els seus inicis, de manera que les obres d'Arnau ja havien deixat d'ésser mèdicament rellevants, com ho havien estat fins feia relativament poc. D'ara endavant seria una figura en la *història* de la medicina, i va ser com a figura històrica que Hauréau va donar una síntesi dels seus escrits, encara que tenia poca cosa a dir sobre els detalls de la vida d'Arnau. El marc biogràfic que mancava per abastar Arnau va arribar com una derivació de les recerques de Heinrich Finke, professor d'història de Freiburg, que des de la dècada del 1890 va començar a utilitzar els fons aleshores encara poc explorats arxius de la Corona d'Aragó, amb l'objectiu d'entendre la relació entre el papat i els reis catalans a principis del segle XIV. El seu rar instint per rastrejar als arxius, juntament amb la seva sort extraordinària en l'ofici de descobridor de documents, li va valer el títol de «boeuf d'archives». A la primera dècada del segle passat, va publicar una immensa quantitat de documents referents a aquest tema, alguns dels quals tenien relació amb les activitats d'Arnau, i així va fer possible l'inici d'una biografia seva més detallada. Llavors va resultar natural que quan un jove metge de Freiburg interessat en la història de la medicina, anomenat Paul Diepgen, va decidir estudiar història amb Finke, aquest li assignés Arnau per continuar la feina.

Els estudis de Diepgen entorn d'Arnau li van donar el títol de doctor el 1908 i la seva habilitació el 1910. Ara fa gairebé un segle, Diepgen era un home format en la nova medicina científica, i la seva interpretació del pensament i la carrera mèdics d'Arnau van posar les bases de tot el treball futur sobre la qüestió. El seu llarg estudi biogràfic sobre Arnau publicat en la revista de Finke l'any 1909 fou seguit per una sèrie d'articles més específicament medicohistòrics durant la segona dècada del segle i va ser sintetitzat magistralment el 1939. Potser influït pel seu mentor, els seus escrits es van centrar fonamentalment en la *Weltanschauung* d'Arnau, la seva concepció del món. Per descomptat, ell contemplava Arnau a la llum de la documentació de Finke i cercava en el seu pensament la interconnexió entre la religió i la medicina que creia que dominava tota la mentalitat medieval: per a Diepgen l'obertura d'Arnau a la Revelació com a font de coneixement donava un component fort de neoplatonisme i d'augustinisme al seu pensament i l'apartava una mica dels seus contemporanis. A més, en la seva voluntat de deixar enrere l'autoritat, Diepgen veia Arnau com una prefiguració de Paracels. Per a un metge i historiador del segle XX, aquesta suposada tendència vers una mena d'intuïció empírica constituïa una tendència positiva que anava en contra de les poderoses estructures de l'escolàstica medieval, i Diepgen ho interpretava com una manera de posar Arnau en el camí cap a la modernitat, encara que, com va reconèixer, la medicina d'Arnau no oferia novetats en la patologia, la diagnòsi o la terapèutica.

Deu anys més tard hom va deixar de banda aquesta aproximació generalitzadora al pensament científic d'Arnau i hom va parar més atenció al contingut de cadascun dels seus escrits, ara per part d'un altre metge jove que es va posar a fer d'historiador de la medicina, Juan Antonio Paniagua. Pania-

gua va ésser introduït a Arnau el 1949, no pas per un historiador intel·lectual i institucional com Finke, sinó per un veritable historiador de la medicina, Pedro Laín Entralgo, el creador de la disciplina a Espanya, el qual va ensenyar als seus estudiants d'apreciar les dimensions socials i culturals de la matèria. En una sèrie d'estudis que es van allargar diverses dècades, Paniagua va partir de les recerques arxivístiques dels estudiosos desenvolupades en la generació posterior a Finke per construir un relat encara més complet de la biografia d'Arnau; mentrestant, estudiant a la BNF i en d'altres llocs ampliava enormement la base de manuscrits per als estudis arnaldians que Hauréau havia encetat molt abans. I mitjançant una lectura molt minuciosa i atenta de les diferents obres mèdiques d'Arnau a la llum de les autoritats mèdiques del segle XIII, Paniagua va desenvolupar una visió del tot nova i subtilment matisada de la importància mèdica d'Arnau: Deixava d'ésser un pensador rebel, un heroic empirista fora del seu temps, tal com l'havien contemplat els historiadors anteriors a Diepgen, i esdevenia un exponent brillant del galenisme nou de finals del segle XIII. Ara Paniagua podia apreciar Arnau com una prefiguració no pas de la recerca mèdica experimental, sinó de la incorporació de la medicina científica als estudis acadèmics que caracteritzarien la meitat del segle XX que ell mateix va viure. Com havia observat Laín, després de llegir un dels primers estudis de la sèrie innovadora de Paniagua i bo i pensant en el món acadèmic: "Les vamos a decepcionar".

Sobre la base de les recerques de manuscrits dutes a terme per Paniagua i seguides per Luis Garcia Ballester i altres estudiosos arnaldians, l'estudi del pensament mèdic d'Arnau va entrar en una nova fase el 1975, quan es van endegar les *Arnaldi de Villanova Opera Medica Omnia*, dissenyades aleshores i ara amb l'objectiu de proporcionar l'edició crítica i una anàlisi profunda de totes i cadascuna de les obres mèdiques d'Arnau. Aquell primer volum ha estat seguit per uns altres dotze, i n'hi ha més en preparació. S'escau que els historiadors mèdics d'avui dia veuen Arnau a través d'una altra lent, com el metge orientat cap a la medicina centrada en el pacient, que també caracteritza els mateixos inicis del segle XXI. Sense deixar aquell mestre del coneixement científic de Paniagua, ara també és algú que insisteix que l'eficàcia pràctica ha de ser més valorada que la veritat filosòfica abstracta, i el metge pràctic que va posar èmfasi en la importància de ser empàtic amb el pacient i d'anticipar les seves necessitats tant psicològiques com mèdiques. Crec que és una mesura del caràcter universal del pensament mèdic d'Arnau el fet que al llarg de més d'un segle cada generació d'historiadors de la medicina ha pogut trobar-hi una anticipació dels valors mèdics de la seva pròpia època».

Tot seguit, a les dues del migdia, el sr. Cardenal oferí un dinar a tots els participants en la III Trobada a la mateixa seu del Seminari de Barcelona. I havent dinat s'acabà l'acte d'inauguració.